פרופ' דניאל פרידמן

כטב"ם של חיזבאללה ששוגר לעבר ישראל, השבוע. אין היגיון בפתיחת מתקפה קרקעית בלבנון כעת
צילום: אייל מרגולין, בלאי 92

תחשבו שוב

אם נצא למערכה בצפון, יהיו לנו תשובות לרקטות ולכטב"מים של חיזבאללה? נזכה לגיבוי מדיני? צה"ל השחוק יצליח להתמודד בחזית נוספת מול אויב חזק? נעמוד במחיר הכלכלי? וכיצד ננהג אם האיראנים יתערבו?

בימים אלה אין שום היגיון בפתיחת מתקפה קרקעית בצפון. אילו הייתה לנו ממשלה רציונלית, הייתי אומר שאין להניח שהדבר יקרה. עם הממשלה הנוכחית קשה לדעת.

הלחצים לפתיחת מתקפה כזו הם עצומים. המצב בצפון, הנמשך כבר קרוב לשנה, הוא נורא. חיי התושבים הפכו לסיוט, ורבים מהם הינם עדיין בגדר פליטים. הסיום אינו נראה באופק, והקריאה למתקפה הולכת וגוברת – מתוך אמונה, שגויה לדעתי, שהיא תספק פתרון.

את הנושא אפתח בהערה שגם הקונספציה לגבי הצפון קרסה. בחוגים רחבים שררה, ואולי עדיין שוררת, ההשקפה שחיזבאללה, בראשות חסן נסראללה, שונה מחמאס. חמאס מוכן להשלים עם חורבן עזה ואף להקריב את מרבית תושביו, ובלבד שימשיך לשלוט ברצועה וימשיך במלחמה להשמדת ישראל.

הקונספציה לגבי נסראללה הייתה שהוא רואה עצמו כמגן לבנון, כפי שהוא נוהג להכריז על עצמו, ושאינו מוכן להביא לחורבנה ולהרג תושביה. קונספציה זו מתבררת כשגויה. נסראללה אינו נרתע ממלחמה כוללת, למרות המחיר שהיא תגבה מלבנון.

אפשר שהסיבה לכך נעוצה בעובדה שהוא שבוי בידי איראן, ואפשר שגם הוא, בדומה לחמאס, השתכנע שיש לשלם כל מחיר כדי למוטט את ישראל (ולכך הוא מצרף אלמנט שונה מחמאס – הרצון להביא להשתלטות הזרם השיעי על האסלאם). בנסיבות אלה, האפשרות של מלחמה כוללת איננה מרתיעה אותו.

שיקול מרכזי למתקפה הוא קיום עליונות של הצד התוקף – בכלי נשק, שיטות לחימה או כוח אדם – וכן יכולת לעמוד בהתפתחויות הבינלאומיות הצפויות. לפחות בכל הנוגע לכלי נשק, מצבנו רחוק מלהיות מזהיר. הניסיון ההיסטורי מלמד שלכל כלי נשק, הגנתי או התקפי, נמצאה כעבור זמן מה תשובה, וכי שום יתרון לא נשמר לעד. החומה, שסיפקה לערים מגן (אומנם לא מוחלט) במשך אלפי שנים, איבדה את ערכה לאחר גילוי אבק השריפה ופגזי התותחים. מגיני השריון של האבירים וגדודי הפרשים נעלמו גם הם משדה הקרב.

במלחמת ששת הימים ניצחה ישראל בזכות ההפתעה ובזכות יתרונה בחיל האוויר ובשריון. במלחמת יום הכיפורים התברר שיש למצרים תשובה בדמות טילי קרקע־אוויר וטילים נגד שריון. ישראל שילמה על כך מחיר כבד מאוד.

בעידן המודרני השינויים הם הרבה יותר מהירים מכפי שהיו בעבר. חמאס גילה את הרקטות כנשק יעיל לפגוע בישראל. התשובה לכך נמצאה בדמות כיפת ברזל, שפותחה בתקופת ממשלת אהוד אולמרט. לאחר פיתוח זה עמדה לרשות ישראל תקופה של יותר מעשר שנים, רובן תחת ממשלת בנימין נתניהו, שבהן יכלה למוטט את שלטון חמאס, כמעט בלי להיפגע על ידי הרקטות.

הדבר לא נעשה, ובינתיים מצא האויב תשובה בדמות מתקפת רקטות וכטב"מים. אלה הם כלי נשק זולים, שעה שכיפת ברזל עולה עשרות, אם לא מאות מונים יותר מרקטה או כטב"ם. כיפת ברזל עדיין משמשת כמגן, אבל חלקי. ישראל עוסקת כעת בחיפוש פתרון חרש למצב זה. יש לקוות שהוא יימצא בתוך פרק זמן לא רב. מתקפה בצפון, בהיעדר תשובה מספקת למתקפת הכטב"מים והרקטות, היא צעד לא קל. המחיר יהיה כבד מאוד, והרס לבנון איננו בגדר נחמה.

שתי חזיתות פתוחות

שיקול נוסף הוא היעדר תמיכה בינלאומית למהלך כזה ומצבה הבינלאומי הרעוע של ישראל. אפשר כמובן להמר על כך שאם נפתח במתקפה לא תהיה לאמריקאים ברירה, והם לא ינטשו אותנו. ספק אם כדאי להמר, מה גם שניתן לגבות מחיר מישראל (למשל, לעכב ציוד ותחמושת) בלי לנטוש אותה כליל.

התקפה בצפון מחייבת לרכז את רובו המכריע של הכוח שלרשותנו. גם אם נתעלם מהעובדה שכוח זה נמצא בלחימה כמעט שנה, עומדת בעינה העובדה שיש לנו שתי חזיתות פתוחות, האחת בגדה והשנייה בעזה. לצורך מתקפה בצפון הכרחי לסגור לפחות את הלחימה בעזה, אך הממשלה עושה הכל כדי שזה לא יקרה. אם זה יקרה (כפי שהאינטרס הישראלי מחייב), הדבר ייעשה במחיר כבד מאוד, העלול לכלול את המשך שלטון חמאס בעזה.

האחריות לכך רובצת על הדרך הכושלת שבה ניהלה הממשלה, ובעיקר נתניהו העומד בראשה, את מלחמת חרבות ברזל. מטרה מרכזית של המלחמה הייתה, בצד החזרת החטופים, מיטוט שלטון חמאס בעזה. קיימת רק דרך אחת להשיג זאת, והיא הקמת שלטון אלטרנטיבי ושליטה על חלוקת הסיוע ההומניטרי – שליטה הנמצאת עד היום בידי חמאס.

במשך כשנה כמעט לא נעשה דבר בעניין זה. ניתן היה להקים ממשל צבאי ישראלי, לפחות זמני. הצבא לא מעוניין בכך, ולא ברור אם יש לנו כוח אדם ואמצעים כלכליים מספיקים כדי לעשות זאת. בכל מקרה, הדבר לא נעשה, וגם כיום נראה שאפשרות זו לא על הפרק.

אפשרות אחרת היא החזרת הרשות הפלסטינית, בכפוף לסייגים ולמגבלות שיוטלו עליה ובשיתוף גורמים נוספים המתנגדים לטרור. בנסיבות הקיימות זו האפשרות הריאלית הטובה ביותר (ואולי הפחות גרועה). צריך היה לבחור בה סמוך לתחילת המלחמה. אולם אפשרות זו מנוגדת לאידיאולוגיה של נתניהו ושל בני בריתו השולטים בו. הוא ממשיך להתנגד לכך, מבלי שיש לו פתרון אלטרנטיבי.

התוצאה היא שאנו עלולים לראות העצמה של הלחימה בעזה, בתקווה שבדרך זו ניתן יהיה בכל זאת לקצץ בשלטון חמאס בעזה. ספק אם צעד זה יוציא אותנו מהמבוי הסתום בשאלת השלטון האלטרנטיבי לחמאס. בכל מקרה, צעד כזה מנוגד לכוונה לפתוח במתקפה בצפון. התוצאה היא אפוא שהמשך קיומה של חזית פתוחה בעזה, בצד התסיסה בגדה, גורע עד מאוד מהיכולת לנהל מלחמת התקפה בצפון.

ולבסוף צריך לשאול אם הממשלה יודעת כיצד מלחמה בצפון תפסיק את ירי הרקטות של חיזבאללה ותמנע ממנו להמשיך במלחמת ההתשה. לרשות חיזבאללה שטחים נרחבים, והוא יכול לסגת לצפון לבנון ואולי אפילו לסוריה ולהמשיך את ירי הרקטות והכטב"מים משם. מצב זה שונה בתכלית השינוי מזה של חמאס, שאין לו לאן לסגת, והוא מרוכז כולו בשטחה הקטן יחסית של רצועת עזה.

היש לממשלה תשובה לאפשרויות אלה? האם בכלל יש בה מישהו החושב על היום שאחרי חודשיים, שלושה, או שנה של מלחמה בצפון? ועוד לא דיברנו על הבעיות הכלכליות הכרוכות במלחמה כזו, על תגובה איראנית אפשרית, ועל ההשלכות של היחסים הקשים בין ראש הממשלה לבין מערכת הביטחון על ניהול המערכה.

הלחץ על הממשלה לפתוח במתקפה על חיזבאללה קיים לא רק מצד תושבי הצפון, שסבלם נוגע ללב, אלא גם מצד תומכי נתניהו. אינני יודע אם הם צופים אל נכון כיצד עלולה להתפתח מלחמה זו. צריך רק לקוות שהממשלה לא תוביל אותנו מרחי אל רחי.❖

tguvot@maariv.co.il